

II Congrés UPC Sostenible 2015

Projecte CLICK: Creant vincles entre les Tesines del Màster en Sostenibilitat de la UPC i la pràctica professional i social

Marta Moreno Sabaté*, **Maria Núñez Arróniz****,
Ángel Bellver Martí***, **Cris Pérez Vázquez******

Barrinar cap a la Sostenibilitat – Màster Sostenibilitat UPC

Adreça física:

Av. Diagonal 306-308 esc.4 3rA
08013 – Barcelona, Spain
Phone: +34 93 2313232

Pàgina web: www.barrinar.entitatsbcn.net

marta.moreno.sabate@gmail.com*, maria.nuez@gmail.com**,
bellver83@hotmail.com***, t2dcris@gmail.com****

Paraules clau: Interacció social, Rol Social, Transdisciplinarietat, Màster en Sostenibilitat, Tesina Final Màster-TFM.

RESUM

El projecte CLICK neix de la col·laboració entre els/les alumnes del Màster en Sostenibilitat, professorat, el Centre per a la Sostenibilitat (CITIES) i l'Associació Barrinar cap a la Sostenibilitat. El Màster en Sostenibilitat de la UPC té com a objectiu formar professionals emprenedors i agents del canvi cap a la Sostenibilitat, amb capacitat per a dissenyar i avaluar solucions globals i sostenibles, de forma interdisciplinària i amb rigor científic i tècnic. El projecte CLICK pretén vincular les tesines de final de Màster amb la pràctica professional i social del sector associatiu i no governamental, de l'empresa privada i del sector públic, possibilitant que els estudiants contribueixin a la resolució de problemes reals de la comunitat oferint una pràctica professional, basant-se en els resultats de la seva recerca.

Mitjançant la col·laboració dels alumnes i professorat, esperem crear i dinamitzar una plataforma d'interacció entre el Màster en Sostenibilitat de la UPC i el món professional, social i cultural, que ofereixi als alumnes la possibilitat d'aplicar els resultats de la recerca al món real, i que ofereixi als socis la resolució de problemes reals de la seva activitat.

El projecte CLICK s'emmarca dins la concepció de la Universitat com a un servei públic d'educació superior que ha de rendir comptes a la societat que n'és receptora. Des d'aquesta visió, la Universitat no només comparteix coneixement sinó que esdevé un instrument de dinamització social i econòmica, al que li cal dotar-se de les eines necessàries per identificar i donar resposta a les necessitats socials.

ARTICLE COMPLET

*Així un núvol es fon i deixa el cel més blau,
així una fulla comença a ser lliure quan cau.*
Màrius Torres

1. Introducció: per què una iniciativa d'aquestes característiques

El projecte CLICK neix de l'Associació Barrinar cap a la Sostenibilitat, integrada per antics alumnes del Màster en Sostenibilitat. A aquesta iniciativa se li han sumat nous alumnes del Màster.

L'objectiu principal del projecte és vincular la recerca universitària amb les necessitats socials, enfortint la col·laboració entre el món acadèmic i la societat en el camp de la Sostenibilitat. Amb aquesta iniciativa pretenem que aquesta vinculació Universitat-Societat es doni a través de les tesines finals del Màster en Sostenibilitat de la UPC o a través d'altres vies, com ja es dona en el Seminari Organitzacions Sostenibles.

CLICK neix a partir d'aquesta inquietud, ja que creiem que els continguts i coneixements adquirits durant el Màster en Sostenibilitat tenen un gran potencial de canvi i poden esdevenir una eina de transformació social.

1.1 Interacció Social: el Rol Social de les Universitats

Aquest projecte s'emmarca dins la concepció de la Universitat com a un servei públic d'educació superior que ha de rendir comptes a la societat. Des del món acadèmic cada vegada es fa més obvi que cal incrementar les vinculacions amb els agents socials, econòmics i culturals, potenciant la comunicació i la transferència eficaç del coneixement entre el món acadèmic i la societat [1].

En aquest sentit, el tercer informe de la *Global University Network for Innovation* (GUNI) reflexiona sobre el rol social que la educació superior hauria de jugar en el món globalitzat en que vivim, en que trobem un ampli ventall de reptes emergents, cada vegada més complexes, que comporten implicacions polítiques, econòmiques i socials. *Les Universitats estan immenses en l'estudi d'aquests canvis i vivint un dels períodes més interessants i compromesos de la seva història: la globalització ofereix grans oportunitats però planteja complexes reptes per al futur* [2].

Un d'aquests reptes consisteix en com establir aquesta necessària comunicació i diàleg amb els agents socials: com rebre, organitzar i treballar sobre les demandes de la societat? Segons l'informe GUNI cal anticipar-se a les demandes de la societat, i això suposa obrir les portes de les Universitats i *establir un diàleg que configuri un entramat efectiu de relacions amb tots els sectors socials* [2].

En el marc de Responsabilitat Social Corporativa, el concepte de Responsabilitat Social Universitària s'associa a la capacitat de la Universitat d'aplicar un conjunt de principis i valors a la pràctica de les seves funcions bàsiques: Gestió (transparència i qualitat), Docència (ensenyament i pràctica aplicada a la solució de problemes socials), Recerca i Interacció Social, ambdues amb objectiu de respondre a les demandes del seu entorn en termes de Sostenibilitat, Democràcia i Justícia Social, entenent la Responsabilitat social universitària com a sinònim d'una Societat Sostenible, ja que cap Universitat pot prosperar si el seu entorn fracassa [3].

És obvi que Universitat té un impacte sobre la societat i el seu desenvolupament econòmic, social i polític, però no només té un impacte directe en formar professionals, sinó que la mateixa institució pot esdevenir un referent i un actor social. Segons Vallaeys aquest rol social serà real en la mesura en que vinculi l'educació dels estudiants amb la realitat social exterior, en la mesura en que el coneixement esdevingui accessible a la ciutadania i en la capacitat de ser part activa en la solució i l'estudi dels problemes que afecten al seu entorn [4].

1.2 Nou Paradigma: Complexitat i Transdisciplinarietat

El món en que vivim es caracteritza per les múltiples interconnexions a un nivell global en el que els fenòmens físics, biològics, psicològics, socials, culturals, polítics, econòmics i ambientals, són tots recíprocament interdepenents. La realitat, per tant, és cada cop més complexa, fet que fa més difícils els processos metodològics per a conèixer-la en profunditat. Segons Martínez Minguélez, la recerca científica clàssica i tradicional resulta limitada i insuficient alhora d'abordar aquestes noves realitats. *Per a descriure aquest món de manera adequada necessitem una perspectiva més àmplia, holista i ecològica, una perspectiva que no ens poden oferir les diferents disciplines aïlladament*, és a dir és necessària una nova visió de la realitat, un nou paradigma, és a dir, una transformació de la nostra manera de pensar, de percebre, de valorar i de veure el món [5].

La comprensió del coneixement és potser un dels majors reptes a que s'afronten actualment les Universitats, ja que cada cop es fa més necessària la vinculació i integració de diferents àrees de coneixement per a entendre problemes complexos. D'aquesta manera, els problemes reals ens obliguen a centrar-nos més en la naturalesa de l'objecte d'estudi, que no pas en el mètode o la disciplina que apliquem, ja que els problemes que ens planteja el món actual no venen confeccionats en blocs disciplinaris, sinó que sobrepassen els mètodes, les tècniques, les estratègies i les teories que hem elaborat dins el marc de les nostres disciplines acadèmiques. *Quan sortim del món acadèmic, ens trobem que mentre que la Universitat és "disciplinada", els problemes reals del món són "indisciplinats"* [6].

Dins el context del Màster en Sostenibilitat UPC ja existeix la necessitat de tornar als models de comprensió de la realitat on les àrees del saber s'entrellaçaven, adquirint una visió complexa o visió holística de la realitat, sent-ne la interdisciplinarietat i la transdisciplinarietat les funcions que ho fan possible.

1.3 Context UPC

En el marc de la UPC, les polítiques de Sostenibilitat van iniciar-se ja fa més d'una dècada, al 1996, amb el Primer Pla de Medi Ambient i la creació de la Càtedra UNESCO de Sostenibilitat. L'any 2005 es va crear CITIES (Centre per a la Sostenibilitat), el 2006 va entrar en vigor el Pla UPC Sostenible 2015 i el 2007 es va redefinir i reestructurar l'actual Màster en Sostenibilitat. Actualment ha començat el procés de creació del ISUPC: un Institut de Recerca en Ciències i Tecnologies per a la Sostenibilitat que, entre d'altres objectius, pretén potenciar la sinèrgia entre diversos grups i persones dins de la UPC interessats en treballar vers la Sostenibilitat.

1.4 La proposta: el projecte CLICK

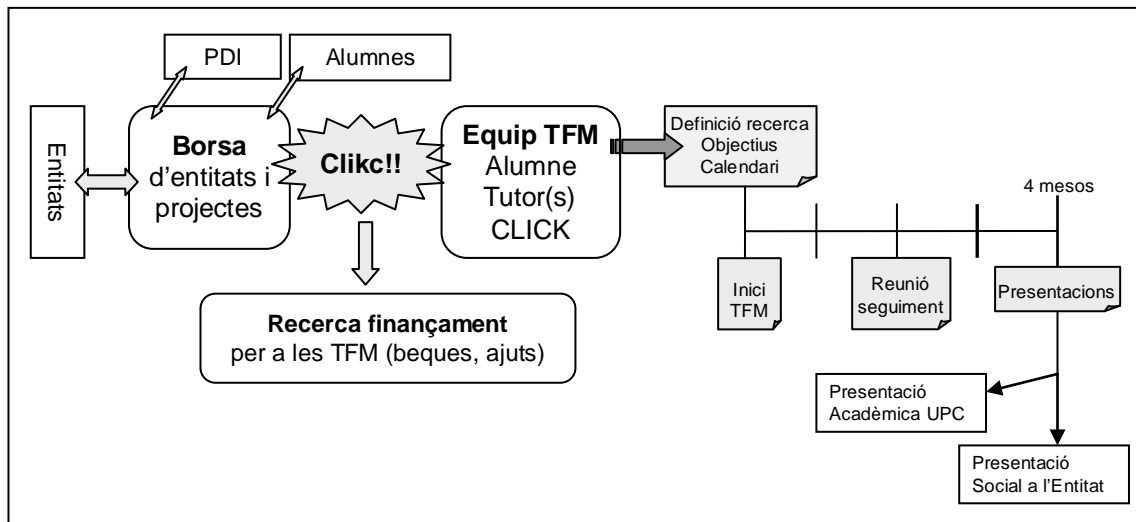
CLICK és una iniciativa sorgida d'una associació d'ex-alumnes, que creiem té cabuda dins el context actual de la UPC, i a nivell global dins el context de canvi del món acadèmic en apropar Universitat i Societat en termes de Sostenibilitat.

1. CLICK pretén vincular les tesines de final de Màster amb la pràctica professional, social i cultural del sector associatiu i no governamental, de l'empresa privada i del sector públic.
2. CLICK possibilitarà que els estudiants contribueixin a la resolució de problemes reals de la comunitat, mitjançant la tesis o altres seminaris del màster.
3. CLICK fomentarà l'aplicació de metodologies inter i transdisciplinars, així com la comunicació entre docents.

2. Descripció de la Iniciativa

Mitjançant la col·laboració entre alumnes i professorat, pretenem crear i dinamitzar una plataforma d'interacció entre el Màster en Sostenibilitat i el món professional, social i cultural, que ofereixi als alumnes la possibilitat d'aplicar els resultats de la seva recerca a problemàtiques reals i que ofereixi als socis externs a la Universitat la resolució de problemes reals de la seva activitat.

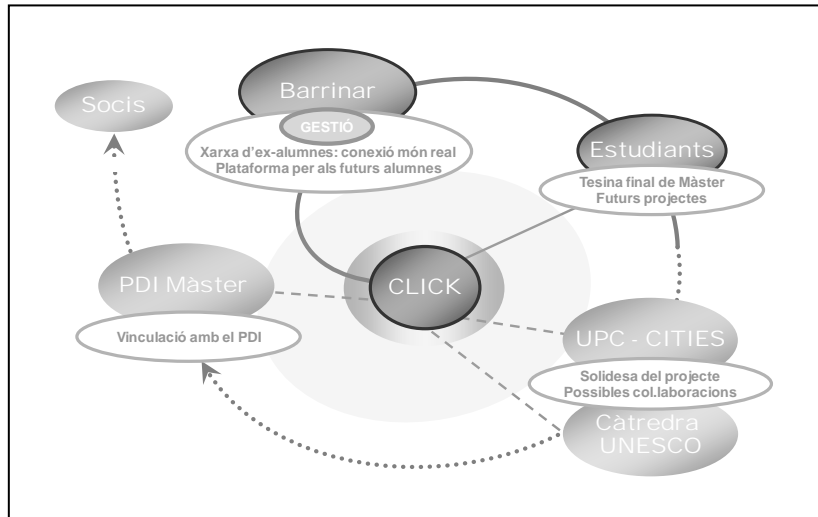
Proposta de funcionament:

1. Elaboració de la borsa d'entitats i projectes socials interessats en esdevenir socis del projecte. Aquesta borsa serà actualitzada comptant amb la col·laboració d'alumnes i professorat interessat en el projecte.
2. Sol·licitud alumne: els alumnes del Màster contacten amb el projecte i sol·liciten entrar-ne a formar part.
3. Selecció de socis: l'alumne selecciona les entitats o projectes que són del seu interès.
4. Recerca de finançament: CLICK cerca possibilitats de finançament per als projectes dels alumnes (beques, ajuts, premis).
5. Cerca de tutor: l'alumne contacta amb els professors que considera apropiats per esdevenir tutors de la seva recerca.
6. Equip TFM: definició dels possibles objectius de la recerca.
7. Signatura del conveni de col·laboració entre l'alumne, UPC i la entitat.
8. Definició de la recerca: alumne, tutor i entitat acorden els objectius de la recerca, la metodologia i el calendari de la tesina.
9. Reunió o reunions de seguiment acordades inicialment amb l'entitat.
10. Seguiment transdisciplinar de les TFM.
11. Presentacions del treball final: acadèmica i social.

3. Valoració del procés: gener 09- abril 09

El projecte CLICK està sent impulsat per l'associació Barrinar cap a la Sostenibilitat, amb l'objectiu d'anar implicant diversos agents en el procés de configuració del projecte:

En aquest procés hem aplicat una **metodologia participativa**, en que els agents són concebuts com parts actives en la construcció, reconstrucció i de-construcció del coneixement. Aquest enfocament metodològic promou la interacció i la comunicació entre els diversos agents, cercant l'aprenentatge mitjançant l'acció (pedagogia activa).

Les **línies de treball** plantejades han estat les següents:

1. Recerca metodològica
2. Participació en el procés de l'estudiantat i el professorat: dinamitzar la participació en el procés de creació del projecte a estudiants i professorat.
3. Anàlisi dels Convenis de Cooperació Educativa dins la UPC, per tal dotar als convenis CLICK d'un valor afegit per als socis.
4. Recerca de socis.

3.1 Estat actual del projecte

1. Recerca metodològica:

Hem realitzat una cerca bibliogràfica sobre Metodologia Transdisciplinar, Pensament Sistèmic i Ciència de la Sostenibilitat, per tal de dotar al projecte d'una base conceptual atractiva per als agents acadèmics i socials. Alhora hem cercat iniciatives semblants en altres Universitats, tals com Seed Sustainability ETH-Zurich (www.seed-sustainability.ch) i Comunitats d'Aprenentatge Univeristat-Societat [3].

2. Participació en el procés de l'estudiantat i el professorat.

Hem establert contacte amb diversos agents, sol·licitant i valorant la seva implicació, així com sol·licitant-ne aportacions i suport a nivell conceptual i de funcionament. Agents contactats: estudiants, CITIES, PDI i possibles socis.

Un cop presentat el projecte a l'estudiantat, els demanem la seva col·laboració per a entrevistar-nos amb diversos docents del Màster amb l'objectiu de presentar-los la

idea del projecte, recollir les seves consideracions i aportacions i motivar la seva participació i suport en aquest procés. Els professors entrevistats van ser prèviament seleccionats pels propis estudiants.

3. Anàlisi dels Convenis de Cooperació Educativa dins la UPC

La UPC ofereix als estudiants la possibilitat de realitzar la tesina de final de Màster en el marc dels Convenis de Cooperació Educativa. Mitjançant la cooperació educativa hi ha tres modalitats de dur a terme la recerca: projectes suggerits per les empreses, pels professorat o per l'estudiant. Aquesta modalitat té molts atractius per a les empreses ja que l'estudiant fa un treball pràctic d'un interès i una envergadura notable, a un cost molt assequible per a les empreses, les quals poden aprofitar aquesta oportunitat per dur a terme estudis que la seva estructura o plantilla habituals no els permeten abordar. CLICK pretén addicionar a aquets convenis la possibilitat de realitzar la recerca dins d'entitats, projectes socials i organitzacions civils.

4. Recerca de socis

A partir dels contactes existents dins de l'associació, juntament amb entitats proposades pels agents consultats, estem elaborant un directori d'entitats susceptibles a convertir-se en socis del projecte.

3.2 Barreres i Reptes detectats

Durant el procés portat a terme fins el moment, a través de la comunicació amb els agents contactats i les entrevistes realitzades al personal docent del Màster, hem detectat els següents aspectes a tenir en compte en la continuïtat del procés de creació del projecte CLICK:

	Barreres	Reptes
Socis	<p>Les entitats contactades retiren l'interès si el projecte ha de suposar una càrrega extra per a l'entitat.</p> <p>Gran diversitat d'entitats amb necessitats i estructures de funcionament, gestió i finançament marcadament diferents.</p>	<p>Dotar al projecte del valor afegit necessari per a suposar un atractiu per a les entitats socials.</p> <p>Disseny de Convenis de Cooperació Educativa diferenciats segons el rang de l'entitat.</p>
Alumnes Màster Sostenibilitat	<p>Interès elevat, però baixa participació</p>	<p>Dinamitzar la seva participació, a partir dels estudiants implicats.</p> <p>Projecte gestionat per part d'alumnes o ex-alumnes del Màster.</p>
PDI Màster Sostenibilitat	<p>Equip docent multidisciplinar, treballant en diversos àmbits i amb pocs espais compartits.</p>	<p>La diversitat docent i la seva visió innovadora, interdisciplinària i integradora ofereix una molt bona oportunitat per a l'experimentació transdisciplinària en matèria de Sostenibilitat.</p>

	Manca d'espais i temps de trobada entre PDI on generar iniciatives interdisciplinàries i/o transdisciplinàries.	Espais per al seguiment acadèmic de les tesines on puguin interactuar les diferents disciplines.
Finançament	La continuïtat del projecte depèn de la cerca de recursos econòmics.	Assegurar el finançament que en permeti la continuïtat.
Context UPC	Dificultat per establir diàleg amb entitats socials, per tal de detectar les necessitats reals de la societat en termes de Sostenibilitat.	La UPC tradicionalment ja està en contacte i intercanvi amb empreses en l'àmbit tecnològic. Cal ampliar el ventall de contactes per arribar a altres agents socials.

4. Conclusions: què proposem

La transició cap a la Sostenibilitat real de la nostra societat requerirà canvis profunds a nivell econòmic, cultural, social i tecnològic, amb implicacions en les polítiques socials, educatives, energètiques i de l'ús dels recursos naturals, així com en els patrons de consum. Aquests canvis suposen una renovació del pensament, dels valors, les normes, les institucions, la planificació, la gestió i la recerca. Així mateix el sistema educatiu també ha de canviar profundament. Educar i fer recerca per a la Sostenibilitat suposa revitalitzar tot l'entramat educatiu, en aquest cas universitari, i orientar-lo cap a models més flexibles, integrats, crítics i creatius.

Criem que aquest projecte pot ser una bona oportunitat per a enfortir el rol social de la UPC i encaminar l'interès i la recerca dels estudiants cap a problemàtiques reals. El Màster en Sostenibilitat de la UPC té com a objectiu formar professionals emprenedors amb capacitat per a dissenyar i avaluar solucions globals i sostenibles, de forma interdisciplinària i amb rigor científic i tècnic. En aquest sentit, els alumnes del Màster, a l'hora de portar a terme la seva recerca final, tenen l'oportunitat i la capacitat d'esdevenir agents actius en l'aplicació de metodològiques transdisciplinars innovadores que potenciïn el canvi de paradigma dins del món acadèmic de la UPC. Per aquest motiu cal dotar la Universitat de mecanismes d'interacció amb agents socials diversos, així com d'espais de trobada entre disciplines, per tal de integrar coneixements i metodologies que aportin a la recerca universitària una visió global de les problemàtiques existents.

Referències

1. Motta, R. Complejidad, educación y transdisciplinariedad. *Polis*. Vol.1, Núm.3 (2002)
2. GUNI Report: Nuevos retos y roles emergentes para el desarrollo humano y social. *La Educación Superior en el Mundo*. Vol 3 (2009)
3. Castañeda, G. et al. El rol de las universidades en el contexto de la responsabilidad social empresarial. *Revista NEGOTIUM. Ciencias Gerenciales*. Año 3. N° 8, **100-132** (2007)
4. Vallaey, F. Breve marco teórico de Responsabilidad Social Universitaria (2008)
5. Martínez Mingélez, M. Conceptualización de la Transdisciplinariedad. *Epistemología y Metodología Cualitativa* (2007).
6. Codina, S et al. La complejidad y el diálogo transdisciplinario de saberes. *La revolución contemporánea del saber y la complejidad social*. Hacia unas ciencias sociales de nuevo tipo. Capítulo IV (2006)